

**Tüntetések Georgiában:
az okok és a várható folytatás**

Demonstrations in Georgia:
Causes and Expected Continuation

ACKERMANN SÁNDOR

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta: Szalai Máté

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

Fax: + 36 1 279-5701

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

© Ackermann Sándor, 2019

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2019

ISSN 2416-0148

Összefoglaló: Nagy méretű tüntetéseket tartottak a georgiai¹ Tbilisziben azt követően, hogy az Ortodox Interparlamentáris Közgyűlésen egy orosz parlamenti képviselő szólalt volna fel a grúz törvényhozás épületében. A résztvevők a belügyminiszter lemondását követelték, miután a rendőri intézkedéseket követően több százán megsérültek. Moszkva oroszellenes provokációról beszél, míg a grúz vezetés éppen a Kremlt látja a megmozdulások mögött. Jelen elemzés célja az eseményeknek és azok hátterének rövid bemutatása, a reakciók értékelése, illetve a megmozdulások lehetséges következményeinek felvázolása.

Abstract: *Serious demonstrations were held in Tbilisi, Georgia, after a Russian parliamentarian spoke at the Georgian Parliament at the Interparliamentary Assembly on Orthodoxy. Participants demanded the resignation of the Minister of the Interior after hundreds of injuries because of police actions. Moscow speaks of anti-Russian provocation, while the Georgian leadership sees the Kremlin behind the movements. The purpose of this analysis is to briefly describe the events and their background and to evaluate the reactions and outline the possible consequences of the demonstrations.*

BEVEZETÉS

A georgiai Tbilisziben 2019. június 20-án több tízezres tüntetések kezdődtek azt követően, hogy botrányba fulladt egy orosz politikus felszólalása a grúz országgyűlésben. Szergej Gavrilov, az orosz Kommunista Párt képviselője az [Ortodox Intreparlamentáris Közgyűlést](#) nyitotta volna meg, amelynek ő lett volna a levezető elnöke, ám a grúz ellenzéki képviselők [nem hagyták, hogy elmondja a beszédét](#). Többen megdobálták, illetve vízzel öntötték le az orosz politikusot, ezt követően pedig félbeszakították az ülést. Gavrilov (tervezett) felszólalása szikraként hatott az orosz viszonytal kapcsolatosan egyébként is kiélezett közéletben: órák alatt [demonstrálók tízezrei érkeztek](#) a parlament épületéhez, követelve a felelőtlen grúz házelnök és a belügyminiszter lemondását. A tüntetések ráadásul a résztvevők és a rendőri erők összecsapásához is vezetett, péntek hajnalig több mint [240 embert szállítottak kórházba](#), miután a rendfenntartó erők könnygázzal, gumilövedékkel, vízágyúval igyekeztek oszlatni a tömeget. A tüntetések a következő napokban ugyan enyhültek (további sérültekről nem tudni), de még vasárnap is sokan vonultak a parlament elé.

Jelen elemzés célja a tüntetések jelentőségének értelmezése bel- és külpolitikai kontextusban egyaránt. Ennek érdekében először kifejtem a tüntetések pontos indítékait és a résztvevők követeléseit, valamint az orosz–grúz kapcsolatokat

¹ A kaukázusi ország megfelelő magyar nevének használata nem eldöntött – az MTA Nyelvtudományi Intézete és a Földrajzinév-bizottsága sem foglal egyértelműen állást a kérdésben –, így jelen elemzésben a Georgia elnevezést használjuk. <http://www.e-nyelv.hu/2011-06-27/georgia-gruzia/>

közelmúltjára vonatkozó rövid visszatekintéssel igyekszem bemutatni és értelmezni a kialakult helyzetet. Végül értékelem a különböző felek reakcióit, valamint felvázolom a lehetséges folytatást, illetve az események hatását is.

A MEGMOZDULÁSOK HÁTTERE ÉS A TÜNTETŐK KÖVETELÉSEI

A grúz kormány a tüntetéseket követően kiadott [nyilatkozata szerint](#) figyelmetlenül jártak el az orosz (ráadásul kommunista) képviselő felszólalásának szervezésekor. Az Ortodox Interparlamentáris Közgyűlés évenkénti összehívását [1993-ban görög parlamenti képviselők kezdeményezték](#) abból a célból, hogy szorosabb kapcsolatokat ápolhassanak más országok parlamentjeinek ortodox keresztény képviselőivel. Az [intézmény tagjai](#) között vannak ortodox többségű országok, de köztük van például Csehország, Szlovákia vagy Lengyelország is. Az évente más helyszínen megrendezett közgyűlést idén Tbilisziben tartották volna, ám a szervezők láthatólag nem számoltak azzal, hogy az orosz részvétel, illetve felszólalás ilyen mértékű érzelmeket válthat ki politikai és társadalmi oldalon egyaránt. Arról ugyanakkor mindenképp tudniuk kellett, hogy az intézmény orosz elnöke fel fog szólalni a rendezvényen.

Oroszország és Georgia politikai kapcsolatai már a Szovjetunió felbomlását követően feszültté váltak. Ekkor, a Szovjetunió és azon belül a Kaukázus több helyszínéhez hasonlóan, Georgiában is felerősödtek a nemzetiségi törekvések. Két döntően orosz ajkúak által lakott grúziai terület, az ország északnyugati részén található Abházia, valamint az ország középső, északi részén lévő Dél-Oszétia is függetlenné vált volna Georgiától, ám a politikai vezetés ezt érthető okokból ellenezte, míg Moszkvában ebben az időben elsősorban a csecsenföldi konfliktusra koncentráltak. A 2000-es évek kezdetétől aztán még feszültebbé vált a viszony a két ország között. Ez egyrészt Vlagyimir Putyin hatalomra kerüléséhez köthető (aki elődjénél sokkal markánsabban képviselte a külföldi orosz érdekeket), másrészt pedig a 2003-as grúziai fordulat és az azzal járó Nyugat felé fordulás is hozzájárult a kapcsolat romlásához.

Ezt követően fokozatosan nőtt a politikai ellentét Moszkva és Tbiliszi között. Míg a Putyin vezette Oroszország igyekezett minden korábbi szovjet tagállamot a befolyása alá vonni, illetve ott tartani, addig a Miheil Szaakasvili által irányított grúz kormány az euroatlanti integrációs célokat tűzte képzeletbeli zászlójára. 2008 augusztusában a feszültség [fegyveres konfliktusig](#) vezetett, amely mindössze öt napon keresztül tartott, és a Georgiába behatoló orosz erők egyértelmű győzelmével ért véget. A két szakadár terület vezetése a jelentős orosz katonai és politikai segítséggel kinyilvánította elszakadását Georgiától. Az Abházia és Dél-Oszétia feletti irányítást azóta sem tudta visszaszerezni a grúz kormány (ugyanakkor a nemzetközi közvélemény nem ismeri el őket függetlenként), s a konfliktus azóta is megpecsételi az

orosz–grúz kapcsolatokat. A 2019. június végi tüntetések pedig azt is jól jelzik, hogy több mint tíz évvel a háború után is elég egy szimbolikus esemény ahhoz, hogy eszkalálódjon a helyzet.

A Georgiában az általános közhangulatot hosszú ideje alapvetően befolyásoló kérdésnek tartott grúz–orosz kapcsolatok mellett azonban az események belpolitikai vetületét is érdemes megvizsgálni. Minden bizonynyal a kormányzó Grúzai Álom párt iránti fokozódó választói bizalmatlanság is hozzájárult ahhoz, hogy ilyen rövid idő alatt ilyen komoly méretű demonstrációk kezdődjenek a fővárosban. A kormánypárt ugyan eltökélt az euroatlanti integráció mellett (s a társadalom elsöprő többsége is ezt az utat támogatja), ugyanakkor az utóbbi években igyekeztek Moszkvával is kedvezőbb kapcsolatokat kialakítani, ami sok választó szemében tűnhetett eretnekségnek, hiszen az ország társadalmának meghatározó része az EU- és NATO-csatlakozást támogatja: [egy 2019 májusában végzett felmérés](#) szerint a megkérdezettek 77 százaléka támogatja Georgia EU-s csatlakozását, míg a NATO-csatlakozás hasonlóan magas arányt, 74 százalékot mutat. A többség ezzel együtt Oroszországot tartja az országot veszélyeztető fő biztonsági veszélynek, a katonai agressziót, a megszállást vagy az orosz propagandát összesen 52 százalék jelölte meg fenyegetésként.

[A Grúzai Álom 2012-es hatalomra kerülése óta a legnagyobb válságát éli](#), és a mostani tüntetésekből egyértelműen az látszik, hogy a választók elveszítették a bizalmukat a kormánypárt iránt. Sokak számára ugyanis láthatóan kétségessé vált, hogy a kormánypárt valóban elkötelezett-e az euroatlanti integráció mellett, vagy visszatérhet a Moszkva-barát kurzus. Ez a feltételezés nemcsak amiatt alakult ki, hogy az európai uniós, valamint a NATO-csatlakozással kapcsolatos grúz törekvések sem mutatnak előrehaladást az elmúlt időszakban, de a grúz kormánypárt Oroszországhoz köthető kétes ügyletei is egyre kellemetlenebbek a politikai vezetés számára. A párt több vezető politikusa jelentős üzleti érdekeltséggel rendelkezik Oroszországban, így valóban érthető a korábban bizakodó választók szkepticizmusa az ország külpolitikai irányával kapcsolatban. A kormányban is könnyen találni emellett orosz kötődést, a tüntetők által lemondásra felszólított belügyminiszter, Georgij Gaharija korábban orosz állampolgársággal is rendelkezett, sokak szerint pedig a mai napig Putyin támogatójának számít.

A TÜNTETŐK KÖVETELÉSEI

Az elsősorban a tbiliszi parlament előtt és a Rusztaveli sugárúton demonstráló tömegek [több követelést is megfogalmaztak](#). Georgij Gaharija belügyminiszter lemondását már a tüntetések elindulását követően követelték, miután a helyszínen lévő rendőrök több demonstrálónak is maradandó sérüléseket okoztak az általuk használt gumilövedékekkel (több résztvevőnek a szemét lötték ki, [egy-egy felvételeken jól látszik](#), hogy az intézkedő rendőrök jóval

vállmagasság felett sütik el a fegyvereket). A belügyminiszter ugyan a helyén maradt, de más területen érték el sikert a tüntetők: nyomásukra [a választási rendszert arányosra alakítják át](#), ami azért fontos döntés, mert jövőre (2020-ban) parlamenti választásokat tartanak az országban (korábban egyébként vegyes választási rendszert használtak), s így az erőviszonyok is változhatnak. Szintén a tüntetések hatására [mondott le Irakli Kobahidze](#), a törvényhozás elnöke: a kormánypárt Grúziai Álom [közleménye szerint](#) a lemondással szeretnék azt is megmutatni, hogy érzik a történetek után a felelősséget, és a kormányukban nem marad semmi következmények nélkül. A demonstrációkon részt vevő ellenzéki politikusok pedig eközben már előrehozott választásokat követeltek.

AZ ESEMÉNYEK HATÁSA ÉS A REAKCIÓK

Az oroszellenes hangulatú tüntetéseket követően Vlagyimir Putyin orosz elnök a megmozdulásokat ruszofób provokációnak nevezte, és [utasította](#) az orosz légitársaságokat Georgiába tartó járataik felfüggesztésére, amely július 8-án lép életbe. Az eset nem példa nélküli, hiszen 2015 őszén, [az orosz vadászgép török lelövését](#) követően Moszkva szintén felfüggesztette a járatok indítását Törökországba, s azt csak a politikai békülést ([Erdogan bocsánatkérését](#)) követően, 2016 augusztusában állították vissza. Törökországhoz hasonlóan a grúz turizmus is komoly anyagi veszteségre számíthat, ha tartós lesz az orosz bojkott: Georgia közkedvelt úti célja az orosz turistáknak, [2018-ban 1,7 millióan utaztak](#) a kaukázusi országba, így ha a kialakult helyzet több hónapig is fennmarad, úgy turisták százezreinek látogatásától eshet el Georgia. Eközben Tbiliszi a bejelentést követően szintén elrendelte, hogy a grúz légitársaságok ne repüljenek Oroszországba, amíg nem rendeződik a kialakult helyzet.

A grúz politikai vezetés részéről hasonlóan éles reakciókat váltott ki a hirtelen fellángolt konfliktus. Szalome Zurabisvili grúz államelnök Belaruszba tett hivatalos utazását szakította félbe (az Európai Játékok megnyitójára [repült Minszkbe](#)), hogy hazautazzon. Az elnök [első nyilatkozataiban](#) máris Moszkvát hibáztatta a tüntetésekért: Zurabisvili szerint orosz aknamunka áll a tüntetések mögött, míg Oroszországot egyértelműen ellenségként, megszállóként nevezte meg.

Az Ortodox Interparlamentáris Közgyűlés, amelynek Tbiliszi adott (volna) otthont, [hivatalos közleményt adott ki](#) a történetekkel kapcsolatban, amelyben egyértelműen elítéli a grúz parlamentben történeteket, illetve a grúz képviselők magatartását. A közlemény szerint a gyűlést a grúz fél meghívásának eleget téve tartották Tbilisziben, s Szergej Gavrillov megválasztott elnökként jogosan vezethette az ülést. A nyilatkozat hozzáteszi, a közgyűlés hivatalos nyelvei a görög, az orosz, az angol és az arab, utalva arra, hogy az oroszul való felszólalás is szabályszerű volt a képviselő részéről.

KONKLÚZIÓ

A grúz vezetés láthatóan nem számolt előzetesen azzal, hogy egy orosz (kommunista) képviselő felszólalása (ráadásul orosz nyelven) a grúz törvényhozásban milyen indulatokhoz vezethet. A rendőri szervek ezt követően aztán nem tudták kordában tartani a tüntetéseket, s a túlkapások miatt tovább eszkalálódott a helyzet: a tüntetők már a rendőri agresszivitás miatt követelték például a belügyminiszter elmozdítását. Az orosz képviselő jelenléte és a parlament elnöki székében való elhelyezkedése olyan szimbolikával bírt a társadalom erre érzékeny része számára, amelyre nem számított a politikai vezetés, de ehhez nagy valószínűség szerint szükség volt az irántuk (és leginkább a kormánypárt iránt) tapasztalható választói bizalmatlanságra is, a parlamentben történtek pedig katalizátorként hatottak. A kormány tehát kétszer is hibát követett el, egyszer azzal, hogy az egyébként ismert közhangulat ellenére hívtak Tbiliszibe egy orosz politikust egy közgyűlést levezetni, másrészt pedig a tüntetések helytelen kezelése egyértelműen hozzájárult a megmozdulások eszkalációjához.

A kialakult helyzet akár lehetőség is lehet az ellenzék számára, amely aktívan részt vett a megmozdulásokban, de a szervezést és a főszerepet a civilekre, aktivistákra hagyták. Jövőre parlamenti választásokat tartanak Georgiában, s az elmúlt napok eseményei minden bizonnyal bizalomcsökkenéssel járnak majd a kormánypárt számára, így az ellenzék kedvezőbb helyzetből várhatja a választásokat. Az is jól látszik a gyorsan megszervezett, nagy méretű tüntetésekből, hogy nagy számban mobilizálhatók a választók (elsősorban Tbilisziben), ha olyan alapvető kérdésekről, értékekről van szó, mint az ország függetlensége vagy az Oroszországhoz fűződő viszony megítélése.

Az orosz reakció egyrésztől várható volt („oroszellenes provokáció”), másrésztől a légitársaságok és a turistairodák útjainak felfüggesztése azt mutatja, hogy Moszkva elhúzódozó szembenállásra készül. Fokozott figyelemmel követik mind Tbilisziben, mind Moszkvában a grúziai szakadár területek helyzetét, illetve az ottani közhangulatot, de a konfliktus fegyveres összecsapásokig menő kiterjesztése egyik oldalon sem realitás, ráadásul nem is lehet érdeke sem a grúz, sem az orosz vezetésnek.

Az orosz politika továbbra is tudatosan használja az ortodox egyházat arra, hogy befolyását növelje a posztszovjet térségben (elég csak arra gondolni, hogy mekkora érvágás volt számukra az ukrán ortodox egyház függetlenedése). Georgiában is igyekeznek megszólítani az ortodox vallásúakat, ugyanakkor az ebből fakadó feszültség ilyen mértékű növekedésével valószínűleg Moszkvában sem számoltak.